

NERAZORNE METODE UDARA I ODJEKA

1

OŠTEĆENJA KOJA SE MOGU LOCIRATI METODAMA UDARA I ODJEKA

- Dimenzije pločastog konstruktivnog elementa
- Šupljine, segregacije, pukotine unutar konstruktivnog elementa
- Injektiranost prednapetih kabela
- Odlamanja (kontakt betona i asfalta, kontakt betona i armature, sanacijski materijali)
- Dubina površinskih pukotina

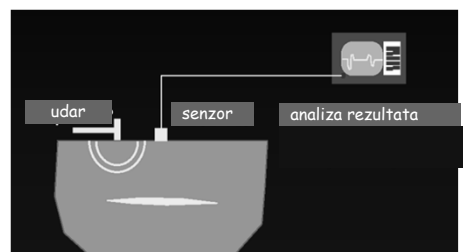
2

PRINCIP ISPITIVANJA POMOĆU METODA UDARA I ODJEKA

- Udarom ili sličnom pobudom na površini ispitivanog konstruktivnog elementa proizvode se valovi koji se šire kroz materijal, reflektirani valovi se prikupljaju na površini te se njihovom analizom dobiva zaključak o postojanju diskontinuiteta ili nepravilnosti unutar elementa

3

PRINCIP ISPITIVANJA POMOĆU METODA UDARA I ODJEKA

4

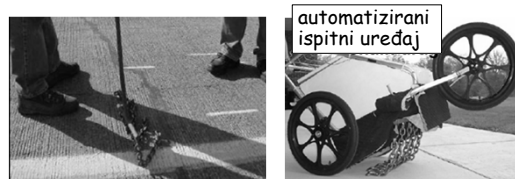
METODE UDARA I ODJEKA

- Impakt eho
- Impuls response
- Ultrazvučni eho

5

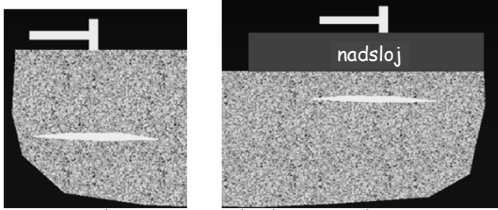
METODA POVLAČENJA LANCA

- Najjednostavnija metoda udara i odjeka
- Služi za vizuelne preglede konstrukcija

6

NEDOSTACI METODE POVLAČENJA LANCA

- Ne može registrirati oštećenja na većoj udaljenosti od površine konstruktivnog elementa
- Ne može registrirati oštećenje ispod nadsloja (npr. u betonu ispod asfalta)

7

NEDOSTACI METODE POVLAČENJA LANCA

- Rezultati ispitivanja previše ovise o procjeni ispitivača
- Buka od prometa otežava provedbu ovog ispitivanja

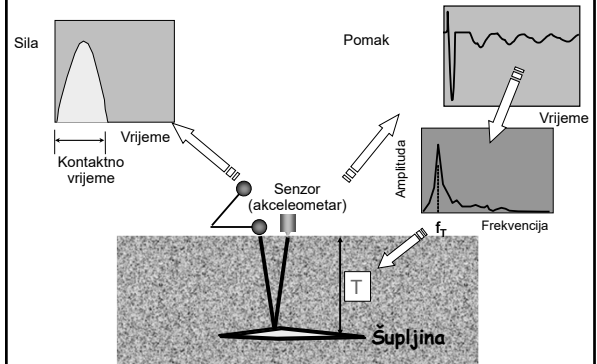

8

Metoda impakt eho

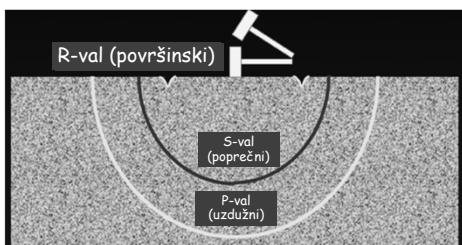
9

Metoda impakt eho

10

Vrste valova koji se javljaju pri ispitivanju metodom impakt eho

Metoda impakt eho zasniva se na širenju P-vala

11

Vrste valova

- gibanje čestica   brzina vala
- P-val $V_p = \sqrt{\frac{E(1+\nu)}{\rho(1+\nu)(1-2\nu)}}$
- S-val $V_s = \sqrt{\frac{G}{\rho}}$
- R-val $V_R = V_s \frac{0.87 + 1.2\nu}{1 + \nu}$
- smjer širenja vala →

12

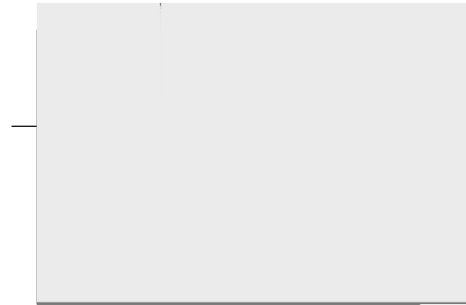
Relativni omjeri brzina valova

- Odnos brzina P, R i S vala ovisi prvenstveno o Poissonovom koeficijentu
- Za $\nu = 0.2$ vrijedi:

P-val	$C_p = 1$
S-val	$C_s = 0.62 C_p$
R-val	$C_R = 0.56 C_p$

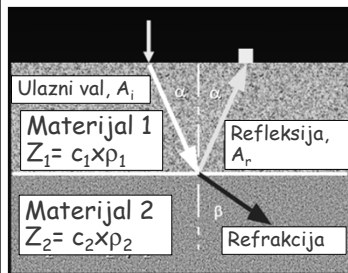
13

Refleksija i refrakcija na kontaktu dva materijala

14

Refleksija i refrakcija na kontaktu dva materijala

- $Z = c \times \rho$
- $Z =$ akustična impedancija
- $R =$ koeficijent refleksije
- za $\alpha = 0^\circ$

$$R = \frac{Z_2 - Z_1}{Z_2 + Z_1}$$

15

Brzina P-vala i akustična impedancija za karakteristične materijale

Materijal	Brzina P-vala (m/s)	Akustična impedancija (kgm ² /s)
ZRAK	343	0,40
VODA	1480	1 500 000
BETON	4000	9 000 000
ČELIK	5900	47 000 000

16

Koeficijent refleksije na kontaktu dva materijala

- Za $\alpha = 0^\circ$

kontaktna površina	R
beton – zrak	- 1
beton – voda	- 0.71
beton – čelik	0.68

Negativna vrijednost koeficijenta refleksije podrazumijeva da val na kontaktu dva materijala mijenja predznak (tlačni val se reflektira kao vlačni).

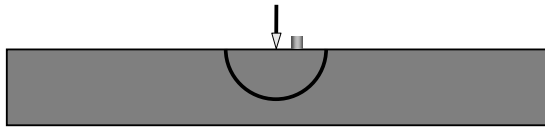
17

Refleksija i refrakcija na kontaktu dva materijala

- $Z_2 < Z_1 \rightarrow$ negativni R
- Najčešći slučaj pri ispitivanj impakt ehom, pojavljuje se na kontaktu betona sa zrakom ili vodom tj. pukotina, šupljina
- $Z_2 > Z_1 \rightarrow$ pozitivni R
- Slučaj nailaska P-vala u betonu na običnu ili prednapetu armaturu.

18

Višestruka refleksija P-vala u ploči

— Tlačni val
- - - Vlačni val

19

Višestruka refleksija P-vala u ploči

Refleksija od donjeg ruba ploče

— Tlačni val
- - - Vlačni val

20

Višestruka refleksija P-vala u ploči

Prvi dolazak P-vala na površinu (gornji rub ploče)

— Tlačni val
- - - Vlačni val

21

Višestruka refleksija P-vala u ploči

Refleksija od gornjeg ruba ploče

— Tlačni val
- - - Vlačni val

22

Višestruka refleksija P-vala u ploči

Druga refleksija od donjeg ruba ploče

— Tlačni val
- - - Vlačni val

23

Višestruka refleksija P-vala u ploči

Druga refleksija od gornjeg ruba ploče

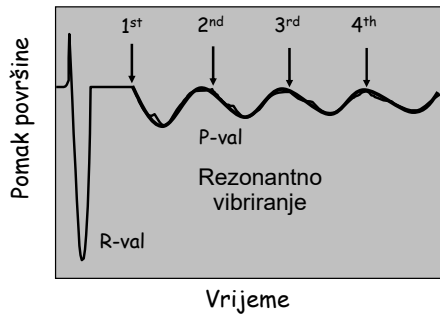

Reflektirani valovi dolaze na površinu (gornji rub) ploče periodički

— Tlačni val
- - - Vlačni val

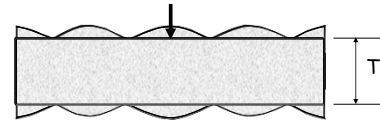
24

Pomaci površine uslijed dolaska P-vala

25

Određivanje dimenzije ploče

β je funkcija Poissonovog omjera:

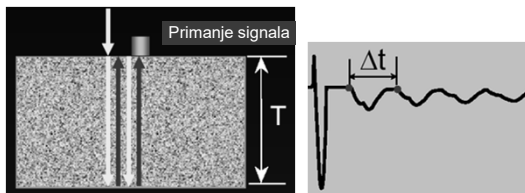
$$f_T = \frac{\beta C_P}{2T}$$

ν	β
0.18	0.955
0.20	0.953
0.22	0.950

Gibson and Popovics, 2005

26

Analiza dobivenih rezultata

$$\Delta t = \frac{2T}{C_p} \quad f = \frac{1}{\Delta t} \quad \Rightarrow \quad T = \frac{C_p}{2f}$$

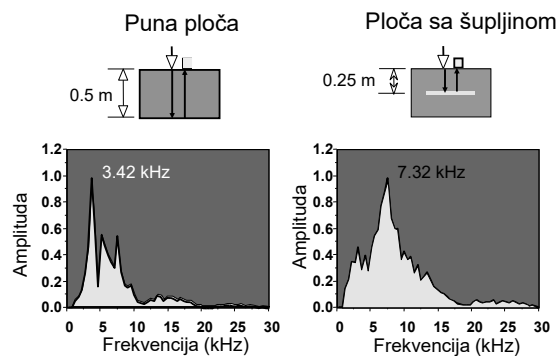
27

Analiza dobivenih rezultata

- Valni zapis se iz vremenske domene pretvara u frekventnu domenu obradom signala
- Frekvencije s najvećim amplitudama predstavljaju dominantne frekvencije

28

Primjer ispitivanja ploče

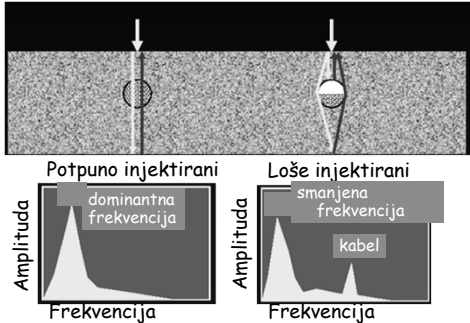
29

Primjer ispitivanja injektiranosti kabela

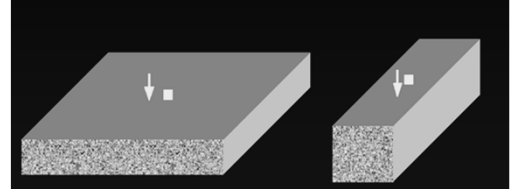
30

Primjer ispitivanja injektiranosti kabela

31

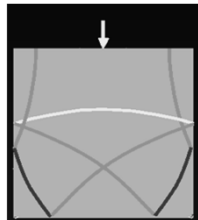
Razlike u ispitivanju pločastog i štapnog elementa

- Kod štapnog elementa nije slobodno širenje valova te zbog toga oblik elementa utječe na refleksiju valova

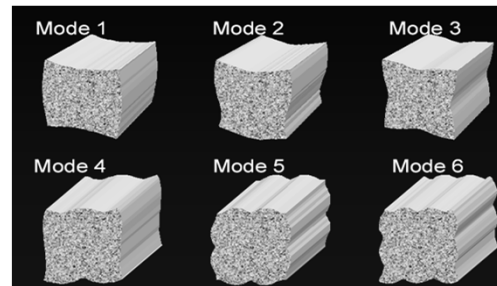
32

Refleksija valova unutar poprečnog presjeka štapnog elementa

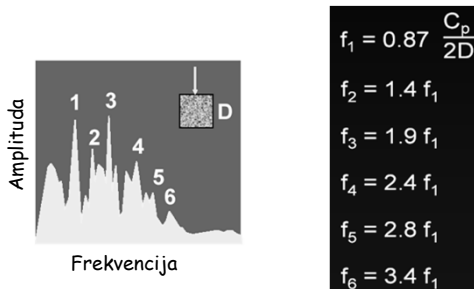
33

Vibriranje štapnog elementa

34

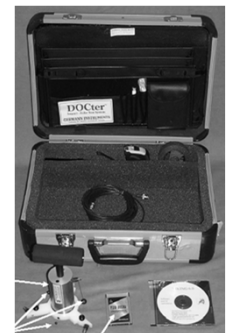
Analiza rezultata ispitivanja štapnog elementa

35

Oprema za ispitivanje

- Udaraljke (čelične kuglice)-kontaktno vrijeme < 100 μs
- Senzor (akcelerometar) – mjeri pomak površine uslijed dolaska vala
- Oprema za prikupljanje i obradu podataka

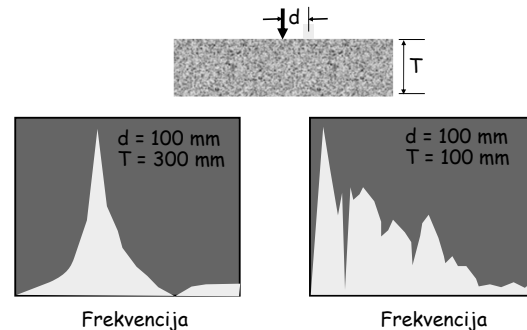
36

Utjecaj razmaka udaraljki i senzora pri mjerenju dimenzije ploče

- Mjerenje dimenzije ploče debljine 300 mm provodi se sa međusobnim razmakom čelične kuglice (udaraljka) i senzora (akcelerometar) od 100 mm
- Mjerenje dimenzija izbušenih valjaka na ploči debljine 300 mm pokazuje dobru korelaciju s rezultatima nerazornih ispitivanja
- Novi zadatak: mjerenje dimenzije ploče debljine 100 mm sa istim međusobnim razmakom udaraljki i senzora
- Rezultati ispitivanja su složeni za interpretaciju; navode na podatak o postojanju diskontinuiteta (šupljina) u ploči

37

Usporedbe rezultata ispitivanja

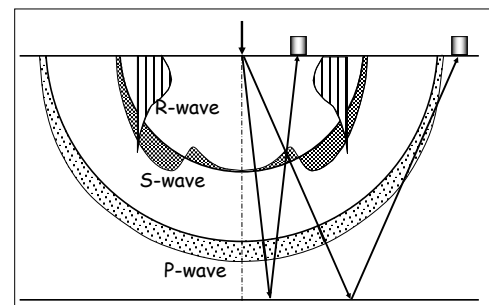
38

Problematika koja se javila pri ovom ispitivanju dimenzija ploče

- Metoda impakt eha se bazira na refleksiji P-vala
- Da bi se umanjio efekt S-vala, međusobni razmak udaraljke i senzora treba biti manji od 40 % debljine ploče (0.4T)
- Zbog toga za debljinu ploče od 100 mm, međusobni razmak udaraljki i senzora treba biti manji od 40 mm

39

Distribucija amplituda P-vala i S-vala

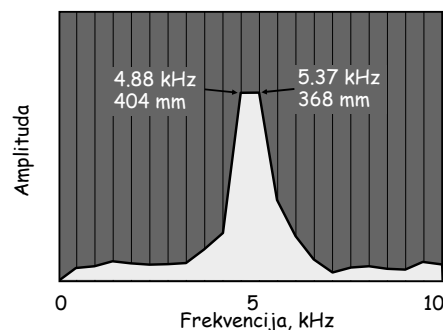
40

Utjecaj učestalosti uzorkovanja na rezultate ispitivanja dimenzije ploče

- Potrebno je impakt eho metodom izmjeriti ploču nominalne debljine 400 mm sa ciljem da se utvrdi da li je zadovoljena minimalna potrebna dimenzija od 380 mm
- Mjerenje brzine P-vala na površini pokazuje da je brzina P-vala 4100 m/s
- Ispitivanje metodom impakt eha provedeno je frekvencijom prikupljanja signala od 500 kHz (2 μ s) i sa brojem snimljenih podataka od 1024 točke

41

Rezultati ispitivanja

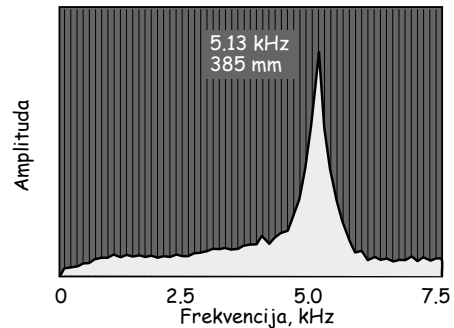
42

Odnos učestalosti uzorkovanja i dimenzije ploče

- Dimenzija ploče T ovisi obrnuto proporcionalno o dobivenoj frekvenciji tj. T varira sa $1/f$, zbog toga se povećanjem dimenzije ploče treba smanjiti učestalost uzorkovanja podataka
- Osnovni parametar točnosti mjerenja dimenzije ploče je odabir duljine snimanja tj. $N\Delta t$, pa se dobivaju frekvencije u rasponu $\Delta f = 1/(N\Delta t)$
- Za $N = 1024$ točke ispitivanja i frekvencija prikupljanja signala and $\Delta t = 2 \mu s$ (500 kHz), tada je $\Delta f = 488$ Hz
- Ako se poveća broj točaka ispitivanja na $N = 4096$, tada je $\Delta f = 122$ Hz

43

Novi rezultati ispitivanja

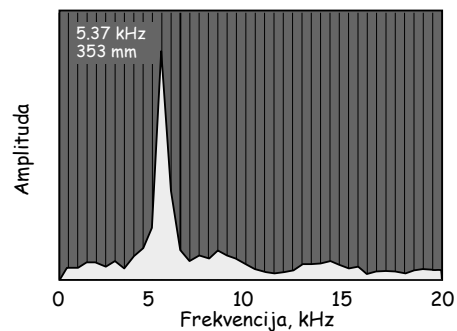
44

Utjecaj učestalosti uzorkovanja na rezultate ispitivanja dimenzije ploče

- Sumnja se da je tijekom betoniranja potpornog zida debljine 300 mm došlo do pojave segregacije betona
- Impakt eho metodom će se provjeriti postojanje segregacije betona u potpornom zidu
- Izmjerena brzina P-vala iznosi 3800 m/s
- Broj snimljenih podataka je $N = 2048$ točke, učestalost prikupljanja podataka $\Delta t = 2 \mu s$
- Odabrana je udaraljka za ispitivanje čelična kuglica promjera 20 mm
- Očekuje se dominantna frekvencija od $f = c_p / 2 \times T = 3800 / (2 \times 300) = 6.3$ kHz

45

Rezultat ispitivanja

46

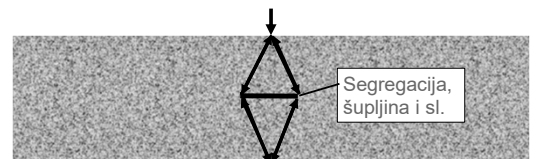
Analiza rezultata ispitivanja

- Analiza rezultata ispitivanja pokazuje da nema nikavih segregacija u potpornom zidu, ali je dobivena debljina zida veća od projektirane debljine od 300 mm
- Vađenje valjaka iz potpornog zida potvrdilo je postojanje segregacije betona na dubini od 130 mm od površine, te je utvrđena debljina zida od 300 mm
- Na temelju ovakvih rezultata proizlazi da je impakt eho nemjerodavna metoda!

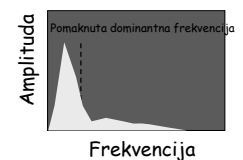
• ZAŠTO???

47

Difrakcija od malih diskontinuiteta

Dulji put P-vala utječe na smanjenje dominantne frekvencije

48

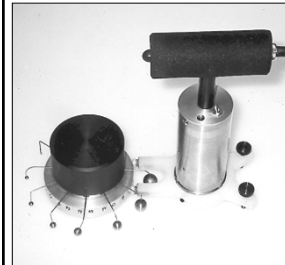
Kontaktno vrijeme

- Izbor kontaktnog vremena je vrlo bitan parametar za cilj ispitivanja kojeg provodimo impakt eho metodom
- Kontaktno vrijeme utječe na veličinu maksimalne frekvencije koju možemo postići
- Manji promjer čelične kugle omogućava postizanje većih frekvencija
- Za brzinu P-vala od $C_{plate} = 3800$ m/s pogrešan je odabir čelične kuglice promjera 20 mm, jer se ne mogu mjeriti dimenzije manje od 160 mm

49

Kontaktno vrijeme

- Kod čeličnih kuglica kontaktno vrijeme (t_c) zavisi od promjera čelične kuglice

$$t_c \text{ (in } \mu\text{s)} \approx 4.3 D \text{ (in mm)}$$

$$\text{Maksimalna frekvencija } f_{\max} \approx 1/t_c$$

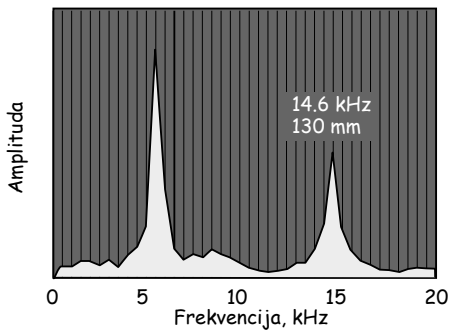
$$f_{\max} \text{ (in kHz)} \approx 230/D \text{ (in mm)}$$

Za promjer čelične kuglice od $D = 20$ mm

$$f_{\max} \approx 12 \text{ kHz}$$

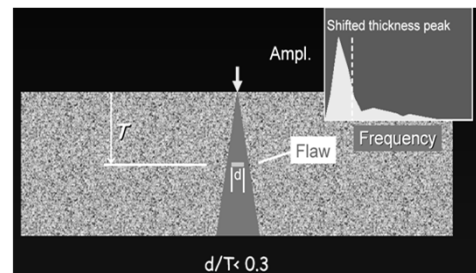
50

Novi rezultat ispitivanja sa udaraljkom promjera 10 mm

51

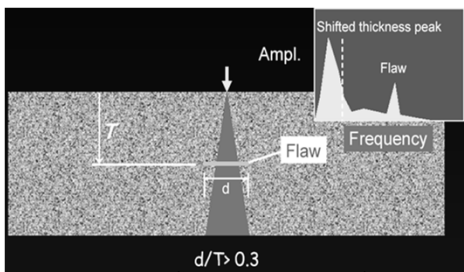
Ograničenja prilikom ispitivanja diskontinuiteta

Diskontinuitet može biti registriran, ali se ne može odrediti njegova pozicija unutar konstruktivnog elementa.

52

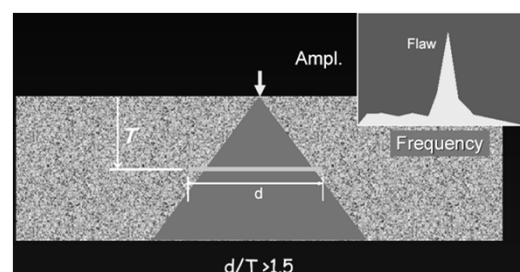
Ograničenja prilikom ispitivanja diskontinuiteta

Diskontinuitet može biti registriran, ali i njegova pozicija unutar konstruktivnog elementa.

53

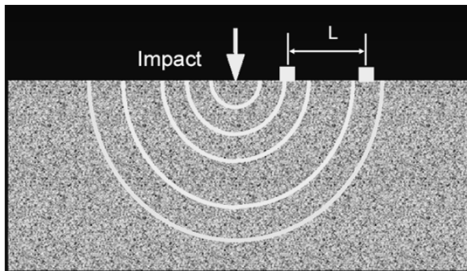
Ograničenja prilikom ispitivanja diskontinuiteta

- Dobiva se odgovor kao da se ispituje pločasti element debljine T.

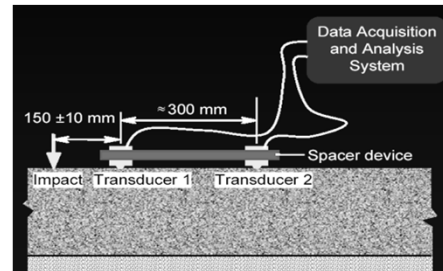
54

Određivanje brzine P-vala

55

Određivanje brzine P-vala

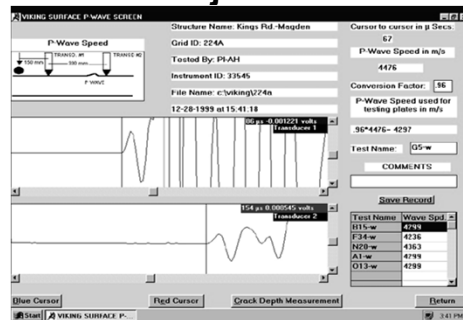
56

Određivanje brzine P-vala

57

Primjer rezultata ispitivanja pri određivanju brzine P-vala

58

Zaključci

- Impakt eho je na temelju dosadašnjih teoretskih podloga i praktičnih primjena pokazao se kao pouzdana metoda za ispitivanje betonskih konstrukcija
- Ispitivanje je moguće provesti u slučajevima kada su u kontaktu dva materijala kod kojih vrijedi $[R] > 0.25$
- Veličina diskontinuiteta treba biti veća od $1/3$ njegove udaljenosti od površine

59

Zaključci

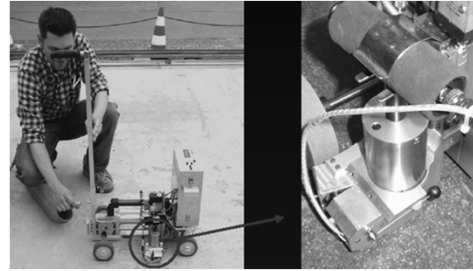
- Ne može se utvrditi postojanje diskontinuiteta ispod drugog diskontinuiteta
- Provedba ispitivanja je složenija za štapne nego za pločaste elementa
- Rezultat ispitivanja se odnosi samo za datu točku ispitivanja
- Izuzetno je bitno da ispitivač posjeduje dostatno iskustvo i znanje u rukaovanju s impakt ehom

60

Impakt eho skener

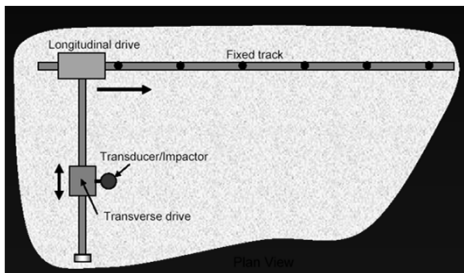
61

Impakt eho skener

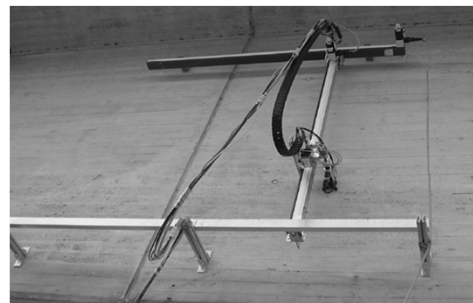
62

Impakt eho skener

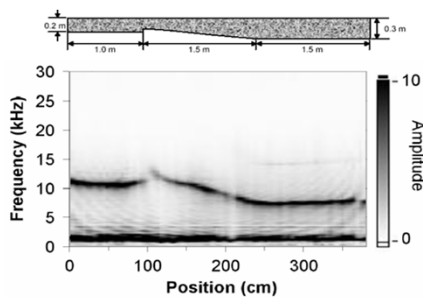
63

Impakt eho skener

64

Impakt eho skener

65

Nedostaci impakt eho metode

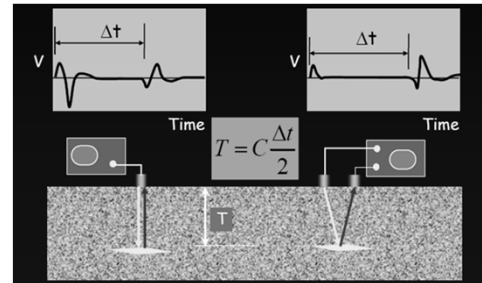
- Složen postupak ispitivanja i analize
- Dobiveni rezultat vrijedi samo za ispitnu točku
- Dugotrajno ispitivanje za veću ispitnu površinu
- U POSLJEDNJE VRIJEME RAZVIJEN JE ULTRAČUČNI EHO SA CILJEM POBOLJŠANJA NEKIH OD OVIH NEDOSTATAKA

66

Metoda ultrazvučni eho

67

Princip ispitivanja

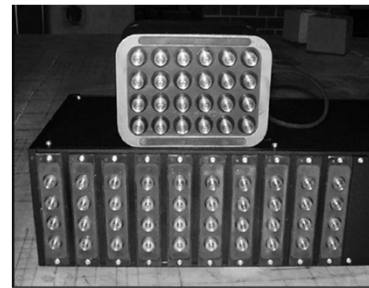
68

Metoda ultrazvučni eho

- Bez većih primjena prije 90-ih godina prošlog stoljeća
- Nakon toga slijedi razvoj:
  - niskofrekventni senzori (50 do 100 kHz) koji se postavljaju na površinu bez kontaktnog sredstva
  - ispitivanja na bazi širenja i uzdužnih i porečnih valova
  - razvoj računala i programa omogućuje bolju obradu signala i vizualizaciju rezultata

69

Izgled mjerne opreme

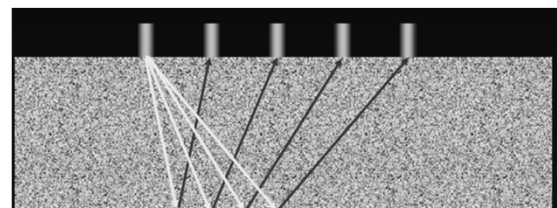
70

Izgled mjerne opreme

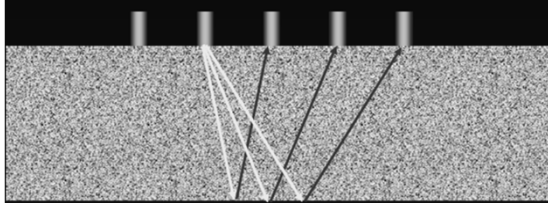
71

Princip ispitivanja

72

Princip ispitivanja

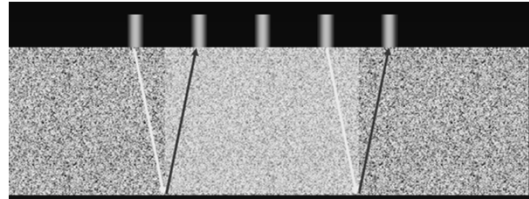

Svaki senzor i odašilje i prima signal.

73

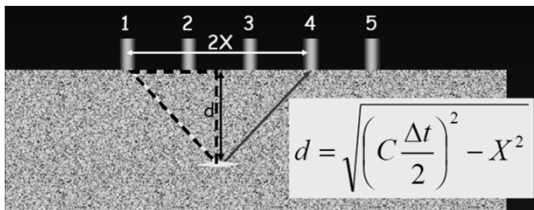
Princip ispitivanja

Područje ispitivanja

74

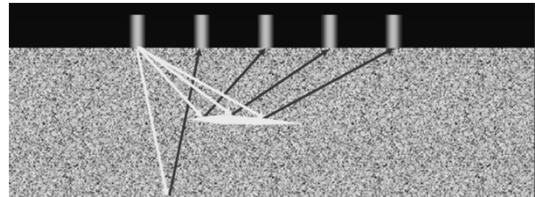
Princip ispitivanja

c = brzina poprečnog vala
 Δt = ukupno vrijeme

75

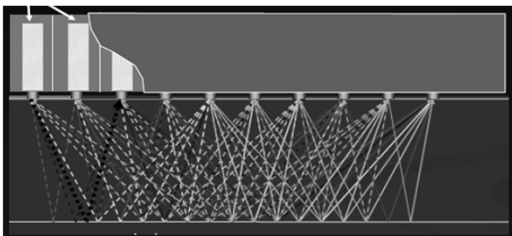
Princip ispitivanja

Prisustvo defekata uspješno se locira pomoću više senzora

76

Princip ispitivanja

40 senzora u 10 redova
180 signala poslanih i primljenih
vrijeme skeniranja = 0.35 s

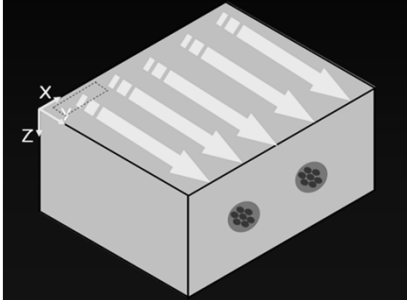
77

Primjer ispitivanja

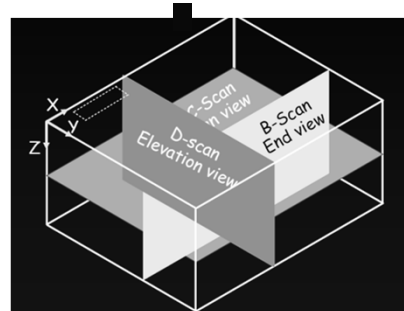
78

Ispitivanje u 2-D

79

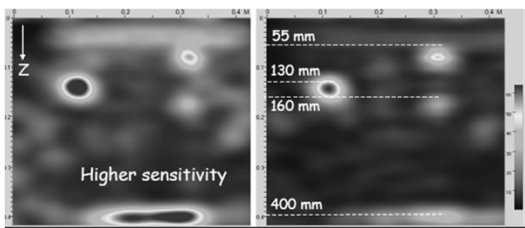
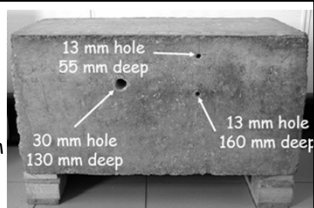
Vizualizacija u 3-D

80

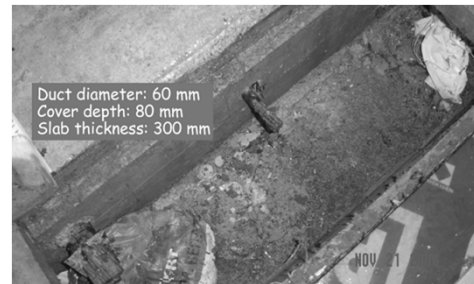
PRIMJER ISPITIVANJA

Konstruktivni element
dimenzija 0.8 x 0.4 x 0.4 m
 $C_s = 2385$ m/s
Prikazan je D-scan

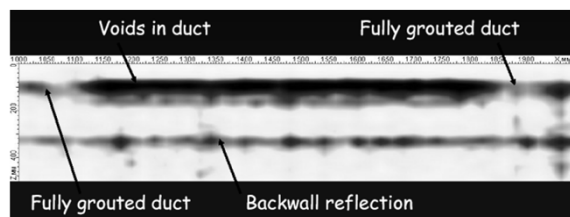
81

Primjer ispitivanja injektiranog kabela

82

Rezultat ispitivanja

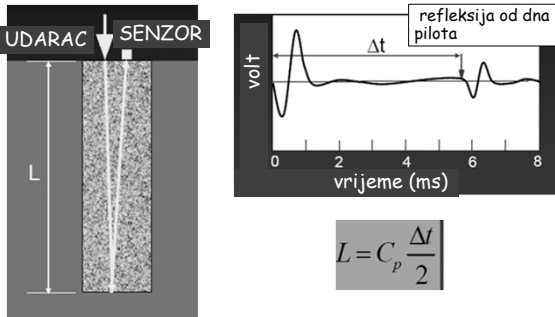

83

Metoda impuls response

84

ISPITIVANJE CJELOVITOSTI PILOTA

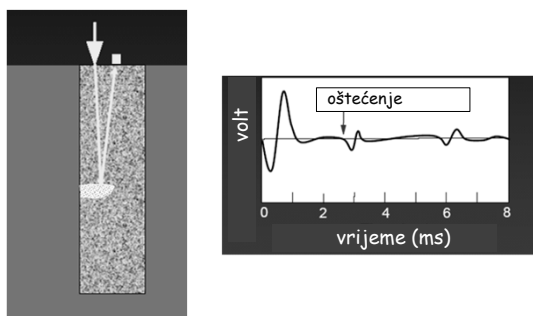
85

ISPITIVANJE CJELOVITOSTI PILOTA

- Unošenje uzdužnog vala udarom čekićem s gumenim vrhom uzrokuje stvaranje i širenje vala duž cijele duljine pilota L
- Omjer duljine i promjera pilota (L/D) treba biti manji od 30 da bi se pri analizi rezultata jasno mogla utvrditi duljina pilota
- Uzdužni valovi koji se stavraju ovdje su iste prirode kao kod impakt eha, ali *znatno manje frekvencije*

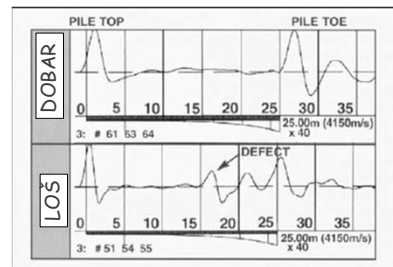
86

ISPITIVANJE CJELOVITOSTI PILOTA NA OŠTEĆENOM PILOTU

87

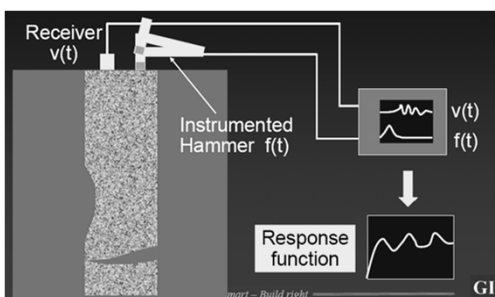
PRIMJER REZULTATA ISPITIVANJA CJELOVITOG I OŠTEĆENOG PILOTA

88

Metoda impuls response

Razvijena iz metode ispitivanja cjelovitosti piota

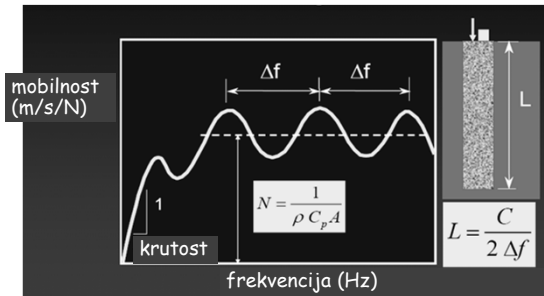
89

OPREMA ZA ISPITIVANJE IMPULS RESPONSE (ODGOVOR NA UDAR)

90

DIJAGRAM MOBILNOSTI DOBIVEN ISPITIVANJEM PILOTA

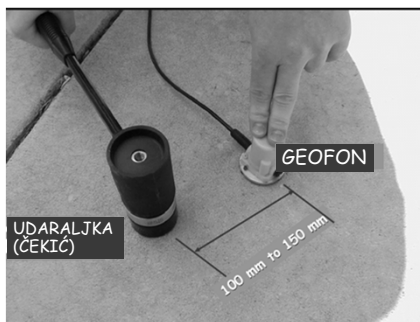
91

PRIMJENA METODA ODGOVORA NA UDAR KOD PLOČASTIH ELEMENATA

- Metoda ispitivanja odgovora na udar je početno razvijena za ispitivanje cjelovitosti betonskih pilota
- Rezultati ispitivanja i teoretska istraživanja potvrdili su da se metoda ispitivanja odgovora na udar može učinkovito koristiti kod pločastih elemenata za određivanje različitih defekata unutar konstruktivnih elemenata

92

POLOŽAJ UDARALJKE (ČEKIĆ) I GEOFONA TIJEKOM ISPITIVANJA

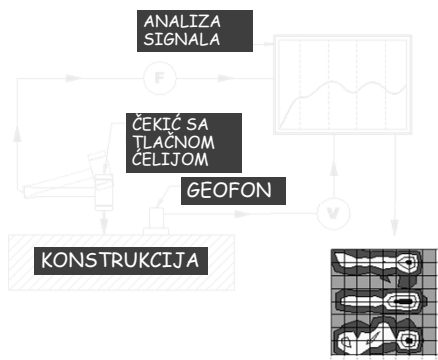
93

PRIMJENA METODE ODGOVORA NA UDAR

- Ispitivanje cjelovitosti pilota
- Određivanje postojanja šupljina, segregacija, odlamanja unutar konstruktivnih elemenata
- Utvrđivanje postojanja šupljina (nekvalitetna podloga) ispod ploča na podlozi
- Ispitivanje prionljivosti konstruktivnih elemenata npr. betonskih panela ovješnih o konstrukciju

94

IMPULS RESPONSE METODA

95

PRIMJER ISPITIVANJA METODOM ODGOVORA NA UDAR

96

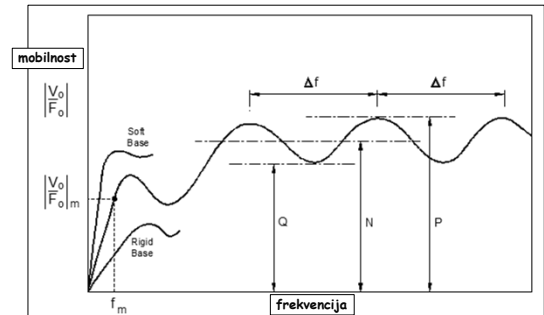

PRINCIPI ISPITIVANJA

- Udarac čekićem sa gumenim vrhom po vrhu pilota generira uzdužni val (P-val, kao kod impakt eha, ali manje frekvencije (0-800 Hz) i bitno jača sila udara) koji prolazi duž pilota
- Pomoću tlačne ćelije ugrađene u čekić mjeri se sila kojom se generira uzdužni val
- Odgovor na pobudu (udar čekićem) registrira se na vrhu pilota pomoću geofona (u vremenskoj domeni)
- Fourierovom transformacijom rezultati ispitivanja se iz vremenske domene pretvaraju u dijagram odnosa mobilnosti (brzina/sila) i frekvencija

97

IDEALIZIRANI DIJAGRAM ISPITIVANJA

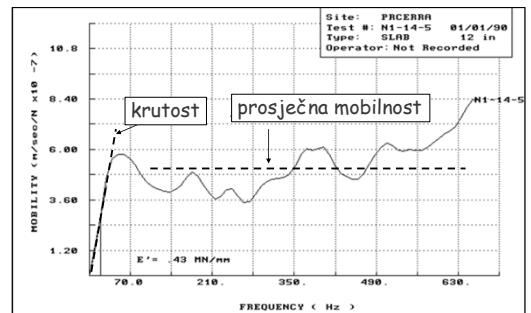
98

PARAMETRI ISPITIVANJA METODOM ODGOVORA NA UDAR

- Dinamička krutost u MN/mm određuje se iz nagiba krivulje mobilnosti na rasponu frekvencija 0-50 Hz
- Prosječna mobilnost na rasponu frekvencija od 100 do 800 Hz (ovisi o debljini konstruktivnog elementa, uvjetima podloge, kvaliteti betona, prisustvu defekata unutar elementa)
- Nagib pravca prosječne mobilnosti (ovisi o kvaliteti betona i promjeni dimenzija i oblika konstrukcije)
- Odnos vršne i prosječne mobilnosti (ovisi o kvaliteti podloge, postojanju šupljina)

99

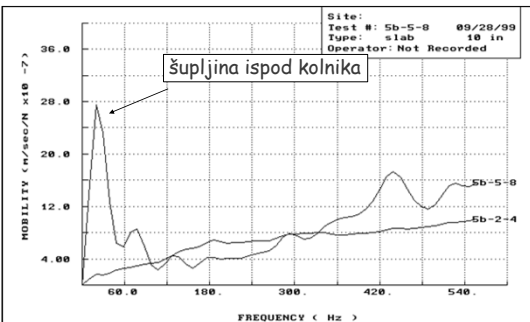
PRIMJER ISPITIVANJA PLOČE

CTL

100

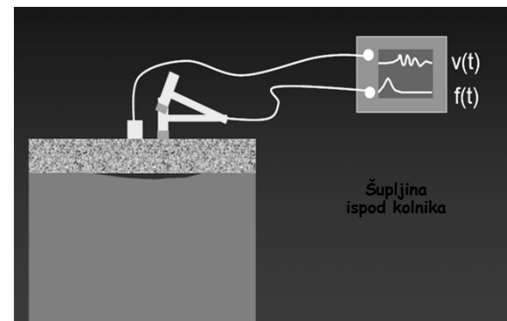
REZULTAT ISPITIVANJA BETONSKOG KOLNIKA

CTL

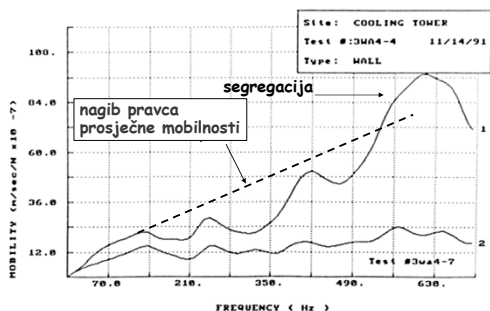
101

REZULTAT ISPITIVANJA BETONSKOG KOLNIKA

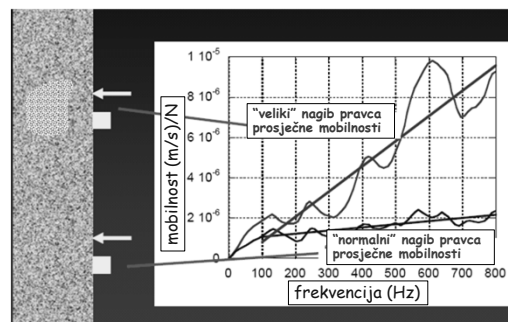
102

REZULTAT ISPITIVANJA BETONSKOG REZERVOARA

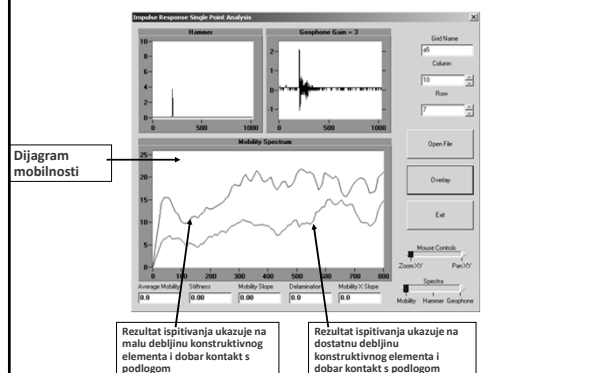
103

ISPITIVANJE ELEMENATA SA SEGREGACIJAMA

104

PRIMJER REZULTATA ISPITIVANJA

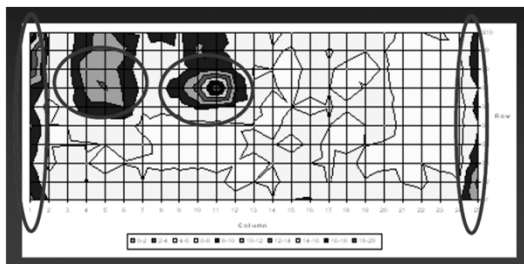
105

PROVEDBA ISPITIVANJA

- Ispitivanja na konstrukciji se provode na unaprijed definiranom rasteru
- Odabir rastera ispitnih mjesta ovisi o vrsti konstruktivnog elementa i tipu oštećenja
- Metoda je brza za provedbu
- Na mjestima gdje je uočeno postojanje oštećenja mogu se napraviti detaljnija ispitivanja npr. sa impakt ehom ili nekom drugom metodom

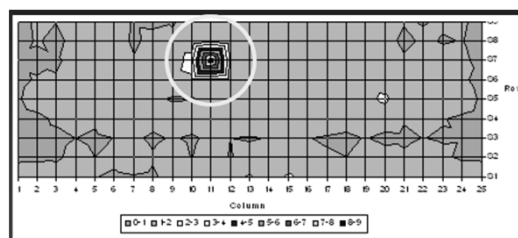
106

Primjer rezultata ispitivanja -prosječna mobilnost-

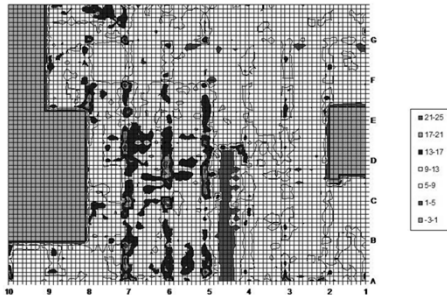
107

Primjer rezultata ispitivanja -nagib pravca prosječne mobilnosti-

108

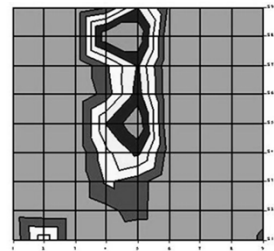
REZULTATI ISPITIVANJA PODNE PLOČE 160 m x 120 m

Dijagram prosječne mobilnosti

109

REZULTATI ISPITIVANJA INDUSTRIJSKOG PODA (40 m x 40 m)

Dijagram odnosa vršne i prosječne mobilnosti

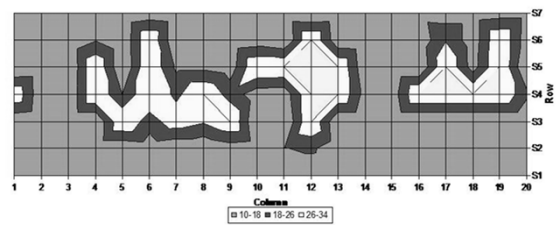
110

RASLOJAVANJE IZMEĐU NADSLOJA I KOLNIČKE PLOČE MOSTA

111

REZULTATI ISPITIVANJA PLOČE MOSTA

Dijagram prosječne mobilnosti

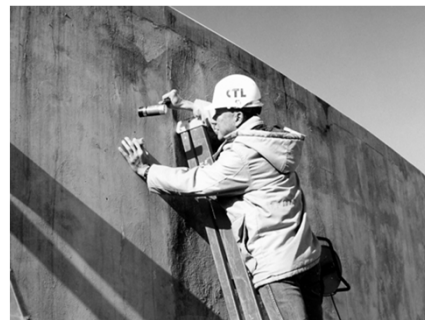
112

ISPITIVANJE PLOČE MOSTA

113

ISPITIVANJE BETONSKOG SPREMNIKA

114

**ODREĐIVANJE POLOŽAJA
ŠUPLJINA IZA SEKUNDARNE
TUNELSKJE OBLOGE**

115

**ISPITIVANJE SILOSA IZVEDENOG
KLIZNOM OPLATOM NA
POSTOJANJE SEGREGACIJA**

116

**ODREĐIVANJE POLOŽAJA
ODLOMLJENOG BETONA NA
SLAPIŠTU HIDROELEKTRANE**

117

**PRONALAŽENJE SEGREGACIJA
I ODLOMLJAVANJA NA
STUPIŠTU MOSTA**

118

**ISPITIVANJE KVALITETE
PRIONLJIVOSTI PANELA NA
NEBODERIMA**

119

**ODREĐIVANJE MJESTA GUBITKA
PRIONLJIVOSTI I RASPUCAVANJA
NA KONTAKTU PANELA I
PODKONSTRUKCIJE**

120

ISPITIVANJE KVALITETE PRIONLJIVOSTI PANELA

